

IDENTIFICAREA MODALITĂȚILOR PRIN CARE POATE FI CULTIVATĂ BUCURIA DE A ÎNVĂȚA LA COPILUL MIC

Prof.educație timpurie VELICU MARIOARA

Principala modalitate prin care copilul mic învață este jocul - o activitate plăcută, motivantă în sine, care se asociază cu bucurie. Jocul, prieten nelipsit al copilului, este în perioada preșcolară principala activitate care îi reunește pe copii și în același timp îi reprezintă. Fiecare om descoperă încă din copilărie ce înseamnă a te juca. Jocul este ocupația preferată și cea mai captivantă pentru copii. Ideea de *joc* ne arată, în sens pozitiv că trebuie să îndrăznim, că trebuie să luptăm, că trebuie să ne lăsăm ademeniți de această activitate în sine.

În structura activităților psihice, jocul figurează ca formă de activitate cu origine în ontogeneza timpurie. Dezvoltarea psihologică a copilului nu se realizează de la sine, în mod instinctive ci prin două instrumente fundamentale: jocul și imitația.

Jocul este folosit de copil chiar de la naștere și este prima lui formă de activitate; imitația nu apare decât după câteva luni. Cercetările psihologice au pus în evidență numeroase elemente psihice care se formează cu ajutorul acestei forme de activitate. Preșcolarul este considerat o personalitate în formare care gândește, acționează. În crearea lumii imaginare copilul transpune situația reală în imaginar. El preia selectiv realitatea după nevoi și propriile posibilități. Această capacitate este destul de dezvoltată la copilul ce depășește vârsta de 3 ani. Fiecare copil își modelează realitatea în funcție de propriul eu. Copilul își poate lua anumite elemente din realitate și le investește cu anumite aspecte cunoscute de el.

Jocul apelează și la capacitatea copilului de a lucra cu simboluri, semne ce sunt atribuite obiectelor, acțiunilor și faptelor ce desemnează altceva decât sunt acestea în realitate. El operează cu reprezentări în care investește și afectivitate și rațiune, nu este un proces simplu de percepție. De cele mai multe ori, prin joc are loc proiecția individului în rol: copilul se joacă „de-a doctorul”, „de-a familia”, „de-a vânzătorul”, imitând cele întâmplate în realitate sau ceea ce el ar fi dorit să se întâmple.

Jocul are un rol terapeutic pentru copiii care nu au dezvoltat spiritul de inițiativă și curajul de a intra în competiție. Prin joc el se eliberează de vechiul copil timid și intră cu toate forțele în dinamismul jocului cu rol. Nu se mai teme atât de tare de cenzură deoarece personajul poate spune orice, iar reproșurile nu i se adresează lui personal. Prin joc se poate fortifica voința și atenția. Copilul poate deveni perseverent și se poate concentra mai mult și fără prea mult efort, stimulându-i creativitatea, poate respecta cu ușurință regulile impuse în cadrul jocului.

Jocul este o activitate specific umană, dominantă în copilărie, prin care omul își satisface imediat, după posibilități, propriile dorințe, acționând conștient și liber în lumea imaginară ce și o creează singur.

Jocul este o forma de *activitate specifică pentru copil și hotărâtoare pentru dezvoltarea lui psihică*, (U. Șchiopu în *Dicționar de psihologie* 1997). Studiind jocul copilului în perioada preșcolară, autoarea precizează în lucrarea *Probleme psihologice ale jocului și distracțiilor* (1970) că, prin intermediul jocului, copilul pune în acțiune posibilitățile care decurg din structura sa particulară, traduce în fapt potențele virtuale care apar succesiv la suprafața ființei sale, le asimilează și le dezvoltă.

În *Dicționarul de psihologie* (1978), **P. Popescu-Neveanu** precizează: jocul este un mod de dobândire și precizare a cunoștințelor prin acțiune. Prin joc se dezvoltă procesele psihice de reflectare directă și nemijlocită a realității – percepțiile (mănuind diferite obiecte și materiale, copilului i se dezvoltă percepțiile de mărime, formă, culoare, greutate, distanță etc.) și reprezentările, dar și procesele psihice intelectuale, memoria, gândirea, imaginația. *Jocul este o activitate de gândire*, arată Popescu-Neveanu, întrucât este orientat spre rezolvarea de probleme, spre găsirea căilor în vederea depășirii unor obstacole, *acțiunea și cuvântul* constituind principalele mijloace ale jocului.

În grădiniță, jocul este activitatea de bază ce se regăsește atât în cadrul activităților liber alese de dimineață și amiază, dar și în activitățile pe domeniile experiențiale. Practica și teoria educației au demonstrat locul pe care-l ocupă jocul în viața preșcolarului, în activitatea de instruire și educare a acestuia din grădiniță. Prin intermediul jocului, copiii își îmbogățesc experiența cognitivă, își educă voința și pe această bază formativă își conturează profilul personalității. Jocul evită achizițiile de tip receptiv reproductiv, solicitând procesele psihice de cunoaștere la nivel operațional, formându-se astfel deprinderi practice, intelectuale, strategii cognitive, atitudini, sentimente, structuri de personalitate. Totodată este extrem de important pentru copil oferind prilejurile cele mai bogate prin care copilul poate învăța experimentând activ. La vârsta preșcolară mică, jocul satisface în cel mai înalt grad nevoia de activitate a copilului, nevoie generată de trebuințe, dorințe, tendințe specifice acestui nivel de dezvoltare psihologică. Sub o formă sau alta, jocul se regăsește la copiii tuturor popoarelor, din cele mai vechi timpuri.

Din aceste considerente, în grădinițe, jocul - ca activitatea fundamentală se identifică și ca principala modalitate prin care poate fi cultivată bucuria de a învăța. Prin joc se manifestă, se exteriorizează întreaga viață psihică a copilului, se exprimă cunoștințele, emoțiile, dorințele, chiar și acelea care nu pot fi satisfăcute imediat. Jocul reprezintă, de asemenea, una din modalitățile prin care copilul caută să cunoască realitatea înconjurătoare. Clasificarea jocurilor a preocupat pe mulți specialiști din domeniul pedagogiei preșcolare. Cu

toate acestea, nici până astăzi nu s-a ajuns la o clasificare unanim acceptată, datorită abordărilor deosebite și, mai ales, datorită criteriilor utilizate pentru diferențierea lor.

Jocul apelează și la capacitatea copilului de a lucra cu simboluri, semne ce sunt atribuite obiectelor, acțiunilor și faptelor ce desemnează altceva decât sunt acestea în realitate. El operează cu reprezentări în care investeste și afectivitate și rațiune, nu este un proces simplu de percepție. De cele mai multe ori, prin joc are loc proiecția individului în rol: copilul se joacă „dea doctorul”, „de-a familia”, „de-a vânzătorul”, imitând cele întâmplate în realitate sau ceea ce el ar fi dorit să se întâmple.

Jocul are un rol terapeutic pentru copiii care nu au dezvoltat spiritul de inițiativă și curajul de a intra în competiție. Prin joc el se eliberează de vechiul copil timid și intră cu toate forțele în dinamismul jocului cu rol. Nu se mai teme atât de tare de cenzură deoarece personajul poate spune orice, iar reproșurile nu i se adresează lui personal.

Prin joc se poate fortifica voința și atenția. Copilul poate deveni perseverent și se poate concentra mai mult și fără prea mult efort, stimulându-i creativitatea, poate respecta cu ușurință regulile impuse în cadrul jocului.

Jocul este un minunat mijloc de cunoaștere și autocunoaștere, de exersare a unor capacități, de socializare primară, de antrenare a capacităților cognitive și de exteriorizare a emoțiilor și sentimentelor. Pentru copil, jocul este o formă de activitate cu multiple implicații psihologice și pedagogice care contribuie la informarea și formarea lui ca om; jocul pune în mișcare toată ființa copilului, îi activează gândirea, îi reliefează voința, îi înaripează fantezia și-i ascute inteligența. De aceea s-a spus și se spune, pe bună dreptate, că *în joc încep să se pună bazele personalității și caracterului copilului*.

Copiii care sunt lipsiți de posibilitatea de a se juca, fie din cauză că nu au cu cine, fie din cauză că nu sunt obișnuiți, rămân *săraci* atât sub aspectul cognitiv, cât și sub aspectul personalității. Jocul oferă copiilor condiții nepuizabile de impresii care contribuie la îmbogățirea cunoștințelor despre lume și viață, formează și dezvoltă în mod direct capacități observabile, iar în mod indirect jocul creează o mai mare antrenare, competență, deprinderi active, mărește capacitatea de înțelegere a situațiilor complexe, creează capacități de reținere, dar și de dozare a forțelor fizice și spirituale, dezvoltă caractere, deprinderi, înclinații, aspirații.

Importanța deosebită a jocului pentru vârsta copilăriei este astăzi un adevăr incontestabil. Fixându-i locul pe scara unei realități mai cuprinzătoare decât preșcolăritatea, și anume în ansamblul umanului, se poate spune că jocul are un caracter universal. Astfel, jocul este o manifestare în care este evidentă o luptă a contrariilor, un efort de depășire cu rol de propulsare în procesul obiectiv al dezvoltării.

Prin activitatea de joc, copiii învață cu plăcere astfel:

- Desfășoară o activitate în sensul identității personale;
- Rezolvă probleme de viață din mediul înconjurător fizic și social;
- Experimentează posibilități de adaptare;
- Creează soluții diferite, exprimă experiențele lor în simboluri, ceea ce îi va ajuta să gândească puțin mai abstractizat;
- Comunică cu ceilalți și/sau cu sine, vorbesc, folosesc cuvinte multe, se exprimă plastic și învață semnele nonverbale;
- Folosesc obiectele din jurul lor în scopul pentru care sunt create (învață utilitatea lucrurilor);
- Își manifestă creativitatea
- Se concentrează asupra acțiunii, devin atenți și interesați.

S. Iliov afirma că jocul are un *caracter polivalent*, în sensul în care el este pentru copil și *muncă și artă și realitate și fantezie*. Pe de altă parte, jocul înseamnă și o varietate de semnificații de la sensul pozitiv până la cel negativ. El poate numi o activitate cu caracter constructiv, distractivă, plăcută sau dimpotrivă (jocuri de noroc). De asemenea, jocul prezintă o gamă diversă de domenii în care se aplică: medicina, psihologie, pedagogie, asistenta socială, teatru ș.a.m.d

Astfel spus, jocul este *tovarășul* nedespărțit al copilăriei și constituie una din formele cele mai importante de activitate a preșcolarului. Prin el, copilul învață să cunoască lumea reală. Esența jocului constă în reflectarea și transformarea pe plan imaginar a realității înconjurătoare, jucându-se, copilul cunoaște și descoperă lumea și viața. Pe măsura ce copilul înaintează în vârstă și se dezvoltă, conținutul jocurilor se extinde, se îmbogățește, iar acestea încep să oglindească tot mai multe fenomene complexe ale vieții sociale, aspecte din viața celor cu care copilul relaționează.

Prin joc copilul se aventurează în necunoscut, experimentează, testează materialul de joc, dar și pe sine, apoi capătă mai multă încredere în forțele proprii și o dorință nestăvilă de autodepășire; își poate folosi imaginația și creativitatea pentru propria sa plăcere, dar și a altora. Rolul nostru al educatoarelor este de a-i încuraja să învețe prin intermediul jocului ajutându-i să cerceteze, să descopere, să lucreze în echipă și să se bucure de tot ceea ce fac.

În familie, jocul se desfășoară într-o manieră distractivă, devenind un mijloc plăcut de petrecere a timpului liber. La grădiniță, acesta este înlocuit cu jocul didactic și cu elemente de joc, favorizând astfel adaptarea cu ușurință a preșcolarilor la activitatea dominantă – învățarea.

Am organizat jocuri didactice la toate activitățile, în orice moment al acestora, în funcție de obiectivele urmărite, considerându-le mijloace prețioase de învățare.

Știind că jocul este formă de organizare, metoda și procedeu, am folosit des metodele interactive, considerându-le jocuri cu multiple valențe formativ-informative ce se răsfrâng asupra minții și personalității copilului. Ele sunt mijloace prin care se formează și se dezvoltă priceperile, deprinderile, capacitățile copiilor de a folosi roadele cunoașterii transformând exteriorul în facilitate interioare, formându-și caracterul și dezvoltându-și personalitatea. Am constatat că preșcolarii s-au implicat mai mult în învățare decât în abordările frontale sau individuale, au manifestat dorința de a împărtăși și celorlalți ce au experimentat. Dacă copiilor nu li se acorda ocazia discuției, a investigației, a acțiunii, învățarea nu are loc.

Relația între învățarea sistematică și joc constituie suportul pe care se sprijină întreaga munca instructiv-educativă din grădiniță.

BIBLIOGRAFIE

- 1. Bache, H., Mateiaș, A., Popescu, E., (1994), *Pedagogie preșcolară. Manual pentru școlile normale*, EDP, București**
- 2. Cristea, S., (1998), *Dicționar de termeni pedagogici*, EDP, București**
- 3. Dumitrana, Magdalena, (2000), *Copilul, familia și grădinița*, Editura Compania, București**
- 4. Piaget, Jean., (1972), *Psihologie și pedagogie*, Editura Didactică și Pedagogică, București**